

**IV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA CENTRUM
BADAWCZEGO BIBLIOGRAFII POLSKIEJ ESTREICHERÓW:
LIBRI RARIORES & RARISSIMI. POLONIKA W ZBIORACH
PAŃSTWOWYCH BIBLIOTEK ROSJI, UKRAINY, BIAŁORUSI
I LITWY I JUBILEUSZ PROF. DRA HAB. WAĆŁAWA WALECKIEGO
KRAKÓW, UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI, WYDZIAŁ POLONISTYKI,
26.02.-02.03.2018**

Na przełomie lutego i marca 2018 r. Centrum Badawcze *Bibliografii Polskiej* Estreicherów w Uniwersytecie Jagiellońskim zorganizowało kolejną, czwartą już konferencję naukową z cyklu *Libri...* Inicjatywa ta, zapoczątkowana ponad dekadę temu krakowską konferencją *Libri Separati (2007)*, przygotowana przez kierownika Centrum, prof. dra hab. Waćława Waleckiego, od samego początku pomyślana została jako przestrzeń spotkań i forum wymiany doświadczeń dla międzynarodowego środowiska badaczy, bibliotekarzy, księgoznawców i muzealników zajmujących się szeroko rozumianymi zbiorami polskimi i Polski dotyczącymi w państwowych bibliotekach Białorusi, Litwy, Rosji i Ukrainy. Pragmatyczny aspekt pierwszego spotkania, nastawionego na wzajemną współpracę, dzielenie się dobrymi praktykami oraz wspólne poszukiwanie najlepszych możliwych rozwiązań dotyczących opracowania i udostępniania poloników, a przy tym utrzymania w atmosferze wzajemnego szacunku i zrozumienia, spowodował, że na kolejne odsłony cyklu nie trzeba było długo czekać. W roku 2010 w Krakowie i w Nowym Wiśniczu odbyła się konferencja *Libri Recogniti*, ponownie zorganizowana przez Centrum Badawcze Bibliografii Polskiej Estreicherów, zaś jej kontynuacją stało się przygotowane trzy lata później w Charkowie z inicjatywy tamtejszych środowisk naukowych międzynarodowe sympozjum *Libri Descripti (Міжнародний науково-практичний семінар Libri Descripti, 2013)*, łączące formułę konferencji naukowej i seminarium szkoleniowego opartego na wykładach mistrzowskich.

W ten sposób kolejne konferencje stały się nie tylko okazją do prezentowania wyników gotowych badań, przedstawiania rezultatów zakończonych projektów czy referowania bieżącego stanu prac, lecz przede wszyst-

---

¹ Uniwersytet Jagielloński, Wydział Polonistyki, Centrum Badawcze Bibliografii Polskiej Estreicherów

kim zaczęły być traktowane jako cykliczny element codziennego, bieżącego życia naukowego dla wielu instytucji i badaczy, zarówno polskich, jak i przede wszystkim zagranicznych. Na kolejnych spotkaniach swobodnie wymieniano się informacjami naukowymi oraz trudno czasem dostępną w tym kontekście wiedzą ekspercką, dzielono się wątpliwościami, szukano możliwości dalszej współpracy i wspólnie projektowano kolejne inicjatywy badawcze.

W tym samym duchu utrzymane było również czwarte spotkanie – konferencja *Libri Rariores & Rarissimæ*². Obrady otworzył prof. dr hab. W. Walecki, m. in. jako przewodniczący Komisji Słowiańskiej Bibliografii Literackiej i Komparatystycznej przy Międzynarodowym Kongresie Słowistów, witając zgromadzonych gości w siedzibie powołanego z jego inicjatywy Centrum Badawczego *Bibliografii Polskiej* Estreicherów – Domu Rycerskim przy ulicy Kanoniczej 6 w Krakowie³.

Wystąpienie inauguracyjne wygłosiła Iryna Żurawłowa, dyrektor Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Karazina. W pierwszej części swego referatu przybliżyła słuchaczom sylwetki Polaków związanych z Charkowem oraz formy ich współczesnego upamiętniania (m.in. kolejne wydania „Almanachu Polskiego” oraz nowe, zaktualizowane wydanie mapy przedstawiającej najważniejsze miejsca związane z obecnością Polaków w tym mieście), w drugiej zaś – wyniki najnowszych badań nad księgozbiorami zachowanymi w bibliotekach charkowskich, pokazujące, że polonika XVI-XVIII w., zgromadzone niegdyś przez wybitnych polskich, ukraińskich i rosyjskich intelektualistów do dziś stanowią ważną i cenioną część charkowskiego dziedzictwa kulturowego. Ważnym elementem wystąpienia było szczegółowe omówienie badań nad proveniencjami książek polskich zachowanych w zbiorach charkowskiej biblioteki uniwersyteckiej.

Jako druga zabrała głos Majja Aleksiejenko z Biblioteki Odeskiego Uniwersytetu Narodowego im. Ilji Miecznikowa, omawiając pozostałości różańskiego księgozbioru Sapiehów zachowane w zbiorach wspomnianej biblioteki. Książki Sapiehów, przechowywane wcześniej w uniwersyteckich zbiorach wileńskich, trafiły do Odessy po zamknięciu w 1842 r. Akademii Medyko-Chirurgicznej w Wilnie, której księgozbiór został następnie rozdzielony pomiędzy inne instytucje edukacyjne Imperium Rosyjskiego. Część zbiorów Akademii zasiliła w ten sposób również odeskie Richelieu Lyceum (Ришельевский лицей), przekształcone w 1865 r. w uniwersytet. Referat również koncentrował się na kwestiach badań proveniencyjnych,

² Por. http://www.polonistyka.uj.edu.pl/wydzial/aktualnosci/fotoreportaze-2017/-/journal_content/56_INSTANCE_or0SO8PTesPo/41623/139131020

³ Popularnie nazywane „gniazdem *Bibliografii Polskiej*”, którego Profesor jest „strażnikiem”, jako noszący godność „Dostojnego Brata Bibliografa ze Złoceniami” w odrodzonym Rycerskim Zakonie Bibliofilskim z Kapitułą Orderu Białego Kruka w Krakowie.

zaś zakończyła go prezentacja opublikowanych niedawno katalogów, dokumentujących zbiory starych druków ze zbiorów Biblioteki Odeskiego Uniwersytetu Narodowego.

Następnie zabrał głos przedstawiciel Biblioteki Niżyńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Mikołaja Gogola, doc. dr Maksym Potapenko. Występując w imieniu swoim oraz swojego współpracownika, Ołeksandra Morozowa, przedstawił dotychczasowe osiągnięcia naukowe oraz plany badawcze związane z obszernym niżyńskim zbiorem poloników. Kolekcja ta, przekazana w XIX w. ze zbiorów warszawskich, zawiera wiele druków o niezwykle ciekawej historii, udokumentowanej m.in. dzięki ekslibrisom, supereklibrisom i dawnym wpisom własnościowym.

Po przerwie drugi panel rozpoczęła Switłana Pozichowska, reprezentująca Muzeum Książki i Drukarstwa miasta Ostroga oraz (w zastępstwie Ołeksandra Pozichowskiego) tamtejszy Państwowy Park Historyczno-Kulturowy. Tematem jej wystąpienia były stare druki XVI–XVIII w., przechowywane w zbiorach Dubieńskiego Państwowego Parku Historyczno-Kulturowego i Torczyńskiego Muzeum Krajoznawczego. Uczestnikom konferencji Pozichowska zaprezentowała ciekawe druki krakowskie, lwowskie, warszawskie i wileńskie, ale też berdyczowskie, częstochowskie, królewieckie i lubelskie, stanowiące część omawianej kolekcji.

Kolejny referat przedstawiła Rima Dirsyte z Biblioteki Narodowej Litwy im. Martynasa Mažvidasa w Wilnie. Jego tematem były polonika XVI–XVII w. ze zbiorów biblioteki Synodu Ewangelicko-Reformowanego w Wilnie. Pozostałości wspomnianego księgozbioru, w znacznej mierze zniszczonego i rozproszonego w okresie II wojny światowej, zachowały się obecnie w Bibliotece Narodowej Litwy (oraz – w większej części – w Bibliotece im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk), gdzie spływały stopniowo od zakończenia wojny aż do połowy lat 60. XX w. Aktualny przegląd materiałów rozdzielonych pomiędzy różne zasoby biblioteczne (w tym tzw. fond lituanistyczny), połączony z intensywnymi badaniami proveniencyjnymi, pozwolił na wstępne opisanie zachowanych relikwów, co w zestawieniu z przedwojenną dokumentacją zbiorów stanowi pierwszy krok dla prób zrekonstruowania jej zawartości. Referatowi towarzyszyła również prezentacja zdjęć starodruków ze wspomnianego zasobu, zaś samo wystąpienie spotkało się ze szczególnie żywym odzewem publiczności, w tym zwłaszcza uczestniczącej w panelu Hanny Łaskarzewskiej, specjalizującej się w historii dawnych bibliotek polskich.

Następnie dr Irina Karpowa z Rosyjskiej Biblioteki Państwowej w Moskwie omówiła *polono-rossica* z pierwszego ćwierćwiecza XIX w., których opisy obejmuje wydane w ostatnich latach zestawienie *Сводный каталог русской книги 1801-825 (Zbiór katalog książki rosyjskiej 1801-1825)*. Panel zakończyło wystąpienie Nataliji Bondar z Biblioteki Narodowej Ukrainy im. Władymira Wernadskiego w Kijowie, poświęcone orna-

mentyce opraw książek pochodzących z księgozbioru kolegium jezuickiego w Ostrogu, zaś całodziennie obrady zwieńczyła ożywiona dyskusja.

Zagraniczni goście poświęcili następnie kilka godzin na zwiedzanie Krakowa, zaś wszyscy uczestnicy konferencji ponownie spotkali się wieczorem w Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska” (w Domu Polonii przy Rynku Głównym) na nieco mniej oficjalnym spotkaniu, podczas którego w swobodniejszej atmosferze omówiono m.in. postępy prac nad katalogowaniem poloników przechowywanych w bibliotekach Białorusi, Litwy, Ukrainy i Rosji oraz omówiono przykłady i perspektywy wzajemnej współpracy kulturalnej i naukowej.

Drugi dzień konferencji rozpoczęła wizyta uczestników w Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego (oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie), gdzie goście zapoznali się z wystawą *Najjaśniejszym. Panegiryki i utwory pochwalne poświęcone królom i królowym polskim*, a następnie wzięli udział w dyskusji z jej kuratorami. Po południu przystąpiono natomiast do dalszych obrad, które zainaugurowało wystąpienie dr Iriny Wielikodnej. Nawiązując pośrednio do przedpołudniowej wycieczki, referentka omówiła fragmenty kolekcji E. Hutten-Czapskiego w zasobach Naukowej Biblioteki Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego im. Łomonosowa, koncentrując się przede wszystkim na zachowanym tam zbiorze litografowanych portretów. Wystąpienie to wzbudziło duże zainteresowanie obecnych na sali przedstawicieli krakowskiego Muzeum.

Jako druga wystąpiła dr Iryna Kaczur z Lwowskiej Narodowej Biblioteki Naukowej Ukrainy im. Wasyla Stefanyka, przedstawiając księgi o królewskich proveniencjach zachowane w tamtejszych zbiorach. Uczestnikom konferencji zaprezentowała woluminy pochodzące z bibliotek Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Stanisława Augusta Poniatowskiego i Marii Leszczyńskiej, a także omówiła warsztatowe ramy badań proveniencyjnych oraz poddała pod dyskusję kilka przypadków wątpliwych.

Następnie zabrał głos dr Jury Ławryk z Narodowego Muzeum Historycznego Republiki Białoruś w Mińsku. Omówił on losy książek dawnej biblioteki bernardynów w Budslawiu, rozpoczynając od niezwyklej historii odkrycia księgozbioru na poddaszu kościelnej wieży, kończąc zaś na szczegółowej analizie proveniencyjnej poszczególnych woluminów. Na koniec dr Iryna Ciborowska-Rymarowicz przedstawiła nieznaną superekslibris grekokatolickiego biskupa Sylwestra Lubienieckiego-Rudnickiego, zachowany w zbiorach Biblioteki Narodowej Ukrainy im. Władymira Wernadskiego, omawiając go w szerokim kontekście historycznym i kulturowym.

Niestety z powodu nieobecności autorki nie doszło do wygłoszenia referatu dr Switłany Zinczenko z Muzeum Narodowego im. Andrzeja Szeptyckiego we Lwowie, dotyczącego tradycji polskiego superekslibrisu w historii rozwoju lwowskich bibliotek w okresie XVII-XIX w. (na przykładzie biblioteki lwowskiego klasztoru karmelitów bosych).

Trzeci dzień konferencji poświęcono na pracę w mniejszych zespołach, moderowanych przez pracowników Centrum Badawczego *Bibliografii Polskiej* Estreicherów: Alinę Baran (druki staropolskie) oraz Martę Kowalewską i Beatę Opokę (druki XIX w.). Taka formuła organizacyjna pozwoliła na indywidualną wymianę doświadczeń, szczegółowe konsultacje merytoryczne dotyczące zagadnień specjalistycznych oraz, co dla nas szczególnie istotne, omówienie praktycznych aspektów wzajemnej współpracy i możliwości jej dalszego rozwoju. Bardzo ważnym plonem konferencji stało się także zebranie przez nas około trzydziestu deklaracji (oficjalnie: Kart aplikacji produktu) od gości zagranicznych na temat wykorzystywania przez nich w pracy zawodowej naszej Elektronicznej Bazy Bibliografii Estreichera – EBBE, uruchomienia której gratulowano przy okazji profesorowi Waleckiemu, jako jej pomysłodawcy i głównemu architektowi.

Oficjalne obrady zakończył Stanisław Siess-Krzyszowski, wygłaszając krótkie podsumowanie konferencji, zaś po południu uczestnicy udali się do Auli Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie odbywały się obchody jubileuszu 70. rocznicy urodzin prof. dra hab. W. Waleckiego⁴.

Główne uroczystości z udziałem władz dziekańskich oraz licznych gości z kraju i z zagranicy zainaugurował prof. Jakub Niedźwiedź, kierownik Katedry Historii Literatury Staropolskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, z którą od początku pracy zawodowej związana była działalność naukowa Jubilata. Następnie zabrała głos prof. dr hab. Renata Przybylska, Dziekan Wydziału Polonistyki, zaś laudację wygłosił wiceprezes Polskiej Akademii Umiejętności, wcześniej zaś długoletni kierownik Katedry Historii Literatury Staropolskiej i Przyjaciel Jubilata, prof. dr hab. Andrzej Borowski. W nawiązaniu do tego właśnie przemówienia, podnoszącego między innymi edytorskie zasługi prof. Waleckiego, chór kameralny *Baroque Collegium 1685* pod kierunkiem Agnieszki Żarskiej odśpiewał dwie staropolskie pieśni opublikowane przez Niego w powołanym przezeń wydawnictwie naukowym Collegium Columbinum. Były to *Pieśń nabożna* do słów Mikołaja Reja oraz anonimowa *Pieśń rokokowa Zebrzydowskiego*.

Gdy w Auli Collegium Maius przestała rozbrzmiewać staropolska muzyka, głos zabrali S. Siess-Krzyszowski i dr Tomasz Nastulczyk, aby jako redaktorzy książki jubileuszowej uroczystie wręczyć Profesorowi obszerny tom zatytułowany *Nihil sine litteris. Scripta in honorem Venceslai Walecki*, przygotowany przez kilkunastu Jego uczniów i przyjaciół. I. Żurawłowa w imieniu zagranicznych współpracowników Jubilata wręczyła mu okolicznościowy album pamiątkowy, zaś prof. Małgorzata Krzysztofik, występując jako reprezentantka byłych i obecnych Jego uczniów, zwróciła się do Niego z serdecznymi podziękowaniami. Odczytano również

⁴ Por. http://www.polonistyka.uj.edu.pl/wydzial/aktualnosci/fotoreportaze-2017/-/journal_content/56_INSTANCE_or0SO8PTesPo/41623/139161812

listy i adresy skierowane do Jubilatą przez osoby, które nie mogły przybyć na uroczystość (m.in. od JM Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dra hab. med. Wojciecha Nowaka, prof. dr hab. Aliny Nowickiej-Jeżowej prof. dra hab. Jakuba Z. J. Lichańskiego).

Oficjalną część uroczystości zwińczyło przemówienie prof. dra hab. W. Waleckiego, w którym podziękował On Władzom Uczelni oraz gościom przybyłym z kraju i z zagranicy. Następnie, na znak prof. J. Niedźwiedzia, zgromadzeni goście udali się na bankiet, zorganizowany w mieszczącej się w podziemiach Collegium Maius kawiarni „U Pęcherza”. Tam, po uroczystym toaście na cześć Jubilatą, wzniesionym przez Dziekan Renatę Przybylską, przez długi czas odbierał On, w swobodnej atmosferze, osobiste gratulacje i życzenia, dzielił się wspomnieniami ze swojej drogi naukowej, o swoich Mistrzach i różnymi anegdotami. W pamięć wielu zapadła ta, w której sędziwy prof. Henryk Markiewicz, posługując się pocztą elektroniczną, wyrażając swoje zadowolenie oraz ocenę, skwitował Jubilatowi odbiór zamówionych przez siebie książek wydanych w Collegium Columbinum słowami: dziękuję, wszystkie ciekawe, a niektóre nawet bardzo.